

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมา

กระทรวงศึกษาธิการโดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ดำเนินการ ทบทวนหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2560) โดยนำข้อมูลจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 “พลิกโฉมประเทศไทย สู่อุตสาหกรรมก้าวหน้า เศรษฐกิจสร้างมูลค่าอย่างยั่งยืน” ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 เป็นแผนพัฒนาฯ ฉบับแรก ที่เริ่มต้นกระบวนการยกร่างกรอบแผนภายใต้ ยุทธศาสตร์ชาติและจะมีผลในการใช้เป็นกรอบเพื่อกำหนด แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ และแผนปฏิบัติการในช่วง 5 ปีที่สองของยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี โดยการกำหนดทิศทางการพัฒนา ประเทศในระยะของแผนพัฒนาฯ ได้นำอ้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นหลักการ ในการขับเคลื่อนและวางแผนการพัฒนาประเทศ ไปสู่การบรรลุเป้าหมายในมิติต่าง ๆ ภายใต้ ยุทธศาสตร์ชาติอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติในแต่ละ ช่วงระยะเวลา 5 ปี ที่คำนึงถึงความสอดคล้อง กับยุทธศาสตร์ชาติ แผนนโยบายแห่งรัฐ รวมถึง สภาพการณ์ทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศและโลก นอกจากนี้จะต้องคำนึงถึงความสำคัญ ของมิติการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อภาพรวมของประเทศ ทั้งที่ เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรมนุษย์ สิ่งแวดล้อม การพัฒนาที่ยั่งยืน วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรม ตลอดจน การพัฒนาเชิงพื้นที่ และความสามารถในการแข่งขันของประเทศแล้ว การประมวล กระบวนการที่สนี้ หลักเพื่อสังเคราะห์ประเด็นการพัฒนาที่ประเทศไทยควรให้ความสำคัญและเป็นจุดมุ่งเน้นในระยะ ของแผนพัฒนาฯ ยังเป็นเงื่อนไขที่มีนัยสำคัญต่อการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาประเทศในระยะยาว โดย แผนที่มีจุดเน้นชัดเจนจะช่วยสนับสนุนให้การพัฒนาประเทศได้รับการสนับสนุนจาก ทุกภาคส่วนบนเป้าหมายร่วมที่ชัดเจน ในขณะที่เดียวกันยังเอื้อประโยชน์ต่อการติดตามตรวจสอบ และประเมินผลความสำเร็จของแผน เพื่อนำมาปรับปรุงกระบวนการและวิธีการดำเนินงาน ให้บรรลุผลลัพธ์ที่มุ่งหวัง ได้อย่างแม่นยำยิ่งขึ้น สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติ (สศช.) ในช่วงระยะเวลาของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 13 ประเทศไทยจะยังคงเผชิญกับ แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญของโลก ทั้งที่เป็นการเปลี่ยนแปลงระยะสั้นและระยะยาว ทั้งที่สามารถคาดการณ์ได้ถึงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นและไม่สามารถคาดการณ์ผลที่จะเกิดขึ้นได้

อย่างชัดเจน โดยการเปลี่ยนแปลงจากภายนอกที่เกิดขึ้นจะเป็นปัจจัยโอกาสที่ช่วยเสริมสร้าง ประโยชน์หรือก่อให้เกิดความเสี่ยงต่อการพัฒนาประเทศไทยในอนาคตด้วยขนาดและลักษณะ ที่แปรผันออกไปอย่างไรรัน ขึ้นอยู่กับบริบทและเงื่อนไขสภาพแวดล้อมภายในประเทศที่จะเป็น ตัวแปรหลักซึ่งบ่งชี้ว่าประเทศไทยจะสามารถปรับตัวด้วยการใช้ประโยชน์จากจุดแข็งและปรับแก้ไข ข้อจำกัดที่มีอยู่เพื่อนำมาสร้างสรรค์โอกาสในการเติบโตต่อไปได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืนท่ามกลาง กระแสการเปลี่ยนแปลงที่ไม่แน่นอนและซับซ้อนได้อย่างเท่าทัน เหมาะสม เพื่อให้เกิดการกระจาย ประโยชน์ที่เกิดขึ้น ไปยังภาคส่วนต่าง ๆ ในประเทศได้อย่างเท่าเทียมเป็นรูปธรรมได้เพียงใด (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. 2564 : 6)

ปัจจุบันพบว่าอาชีพเกษตรกรรม ถือเป็นอาชีพที่สำคัญของประชาชนชาวไทย ซึ่งมีมา ยาวนาน และอาชีพที่น่าสนใจ คือ การเพาะเลี้ยงเห็ด เป็นอาชีพที่เกษตรกรสามารถเรียนรู้ฝึกปฏิบัติได้ โดยใช้พื้นที่เพาะเลี้ยงเพียงเล็กน้อย และใช้วัสดุเฉพาะที่หาได้ในท้องถิ่น เช่น ฟางข้าว เศษมันสำปะหลัง เปลือกถั่วเหลืองถั่วเขียว ชังข้าวโพด ใบแสด จี้เลื่อย เป็นต้น ซึ่งถือเป็น การสร้างงาน และเพิ่มรายได้ให้แก่เกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงได้เป็นอย่างดี และเป็นอาชีพหนึ่งที่ได้รับการสนับสนุน และส่งเสริมอย่างต่อเนื่องจนปัจจุบัน โดยมีตัวอย่างของชุมชนที่ได้รับการส่งเสริมสนับสนุนให้มี ศูนย์เรียนรู้เพาะเห็ดเศรษฐกิจบ้านสองห้อง ตำบลลำพัน อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี มีการพัฒนา เป็นวิสาหกิจชุมชนเพาะเห็ดและแปรรูปเห็ด โดยชุมชนนี้ได้มีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง สามารถ ผลิตสินค้าสนองความต้องการของตลาดได้อย่างต่อเนื่อง สร้างรายได้ให้กับกลุ่มเป็นอย่างดี เพื่อเป็นอาหารในครัวเรือนและจำหน่ายเป็นอาชีพเสริมจากการทำสวนไม้ผล ทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้น ต่อมาชาวบ้านบริเวณใกล้เคียง จึงรวมกลุ่มกันจัดตั้งกลุ่มผลิตเห็ดเศรษฐกิจขึ้น มีการจำหน่าย ก้อนเพาะเลี้ยงเห็ดและจำหน่ายดอกเห็ดโดยมีแม่ค้าจากพัทยา จังหวัดชลบุรีและบริเวณรอบหมู่บ้าน มารับซื้อ จึงเป็นศูนย์การเรียนรู้ในด้านการเพาะเห็ดอย่างครบวงจร มีการถ่ายทอดความรู้ ในการเพาะเลี้ยงเห็ดให้กับเกษตรกรและผู้สนใจ เริ่มจากการผลิตก้อนเห็ด การบ่มก้อนเชื้อการเปิด ดอกและการเก็บเกี่ยว ตลอดจนการจำหน่ายผลผลิต ทำให้การผลิตเห็ดสามารถป้อนสู่ตลาดได้ คุณภาพและปริมาณที่ได้อย่างเพียงพอและต่อเนื่อง (ดำรงฤทธิ์ หลอดคำ. ออนไลน์. 2562)

เขตบริเวณตำบลทับช้าง อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี การเพาะเห็ดนางฟ้า เป็นอาชีพ สำคัญของชาวบ้านในเขตบริเวณตำบลทับช้าง จึงเชื่อมโยงอาชีพในท้องถิ่นกับการจัดการเรียนรู้ ในโรงเรียนเข้าด้วยกัน โดยได้มีโครงการส่งเสริมทักษะอาชีพเกี่ยวกับการเพาะเห็ดนางฟ้า เพื่อส่งเสริมให้เด็กเกิดทักษะ ชำนาญ เชี่ยวชาญในการเพาะเห็ด ดังเช่น โรงเรียนบ้านทับช้าง ตำบลทับช้าง อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี ได้มีการสร้างโรงเรียนเพาะเลี้ยงเห็ดนางฟ้า ให้ความรู้

นักเรียนทำก้อนเห็ดฟ้า นักเรียนเพาะเลี้ยงเห็ดนางฟ้า จัดซื้อวัสดุและเชื้อเห็ดนางฟ้า และมีการดูแลโรงเรือนอย่างเหมาะสม ให้เกิดความรู้ทักษะกระบวนการต่าง ๆ จากสถานที่จริง ได้ลงมือปฏิบัติการเรียนการสอนเพาะเห็ดนางฟ้า เป็นการขับเคลื่อนการเรียนตามหลักสูตรของกลุ่มสาระวิชาการงานอาชีพและเทคโนโลยี ซึ่งมีผู้อำนวยการสถานศึกษา ได้ส่งเสริมการจัดการเรียนการสอน และครูผู้สอนวิชาการงานอาชีพและเทคโนโลยี ซึ่งตามกำหนดระยะเวลาที่ผลผลิตเริ่มออก จนได้จำหน่ายให้สหกรณ์ร้านค้าโรงเรียนเพื่อประกอบอาหารตาม โครงการอาหารกลางวันในโรงเรียน จำหน่ายให้กับผู้ปกครองหน้าโรงเรียนช่วงหลังเลิกเรียน และส่งให้พ่อค้าคนกลางไปขายยังตลาดบริเวณใกล้เคียง อย่างไรก็ตามการดูแลเห็ดในช่วงหน้าฝนจะมีปัญหา ราคาในตลาดถูก แต่ด้วยผลผลิตเห็ดที่มีในปริมาณที่มาก เก็บผลผลิตทุกวันคิดเฉลี่ยผลผลิตต่อวันเก็บเห็ดได้วันละ 20 กิโลกรัม หลังจากขายจะเหลือเฉลี่ยแล้วประมาณ วันละ 5 กิโลกรัม ผลผลิตสะสมเหลือมากขึ้นไป จึงมีผลให้เห็ดล้นตลาด จำหน่ายไม่ทันตามจำนวนของผลผลิตที่ได้ และส่งผลให้เห็ดเกิดความเสียหาย และทางโรงเรียนได้มีการวางแผนที่จะทำการพัฒนาแนวทางในการแปรรูปผลิตภัณฑ์

การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา เป็นแนวคิดภายใต้พื้นฐานของการบริหารงานที่ใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School - based Management - SBM) ซึ่งเป็นแนวคิดที่มุ่งให้สถานศึกษามีอิสระ และมีความคล่องตัวในการบริหารงานด้านวิชาการ ด้านการเงิน ด้านการบริหารงานบุคคลและการบริหารทั่วไป เปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจโดยมีความเชื่อว่าการตัดสินใจที่ดีที่สุดจากการตัดสินใจของคณะบุคคลที่อยู่ใกล้ชิดและมีส่วนเกี่ยวข้องกับนักเรียนมากที่สุด (Wohlsletter, 1995 : 22 - 25) แนวคิดนี้เริ่มในประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งมีแบบของบริหารจัดการแตกต่างกันไปตามมลรัฐ และในระหว่าง พ.ศ. 2503 - 2522 วงการศึกษาของสหรัฐอเมริกาได้มีการปรับปรุงการดำเนินงานทางการศึกษาเพื่อให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยนำความคิดจากความสำเร็จของการพัฒนาองค์การทางอุตสาหกรรมที่ทางองค์การให้มีประสิทธิภาพในการทำงาน ส่งผลให้การปฏิบัติงานมีคุณภาพ สร้างผลกำไรและสร้างความพึงพอใจแก่ลูกค้าและผู้เกี่ยวข้อง ดังนั้น แนวทางที่จะทำให้คุณภาพการศึกษาดีขึ้น ต้องปรับปรุงและพัฒนาองค์การ การบริหารโรงเรียนเสียใหม่ มีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาไปยังโรงเรียนให้มากขึ้น มีการนำวิชาการบริหารงบประมาณด้วยตนเอง (Self - budgeting School) การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา (School - based Curriculum Development) การพัฒนาบุคลากรโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School - based Student Counseling) เข้ามาใช้ (กระทรวงศึกษาธิการ . 2543 : 12) จึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะเรื่องการแปรรูปผลิตภัณฑ์เห็ดนางฟ้า สำหรับ

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เพื่อให้นักเรียนได้เกิดทักษะอาชีพ ที่สอดคล้องกับบริบทของชุมชน และทำให้เกิดความภูมิใจและรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่น และนำมาปรับใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างคุ้มค่า ได้ต่อไปในอนาคต

คำถามการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดคำถามการวิจัย ไว้ดังนี้

1. หลักสูตรฐานสมรรถนะ เรื่อง การแปรรูปผลิตภัณฑ์เห็ดนางฟ้า สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจะมีลักษณะ โครงสร้างขององค์ประกอบและรายละเอียดในแต่ละองค์ประกอบของหลักสูตรเป็นอย่างไร
2. ผลการใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะ เรื่อง การแปรรูปผลิตภัณฑ์เห็ดนางฟ้า สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จะเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

1. เพื่อสร้างและตรวจสอบความเหมาะสมของหลักสูตรฐานสมรรถนะ เรื่อง การแปรรูปผลิตภัณฑ์เห็ดนางฟ้า สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น
2. เพื่อทดลองใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะ เรื่อง การแปรรูปผลิตภัณฑ์เห็ดนางฟ้า สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

ประโยชน์ของการวิจัย

การพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะเรื่องการแปรรูปผลิตภัณฑ์เห็ดนางฟ้า สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในครั้งนี้ จะทำให้ได้หลักสูตรฐานสมรรถนะเรื่องการแปรรูปผลิตภัณฑ์เห็ดนางฟ้าสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามสมรรถนะ และทักษะในการแปรรูปผลิตภัณฑ์ สามารถใช้เป็นแนวทางและวิธีการในนำหลักสูตรฐานสมรรถนะไปใช้ในกระบวนการพัฒนาหลักสูตรรายวิชาอื่น ๆ ต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัย จำแนกตามขั้นตอนการวิจัย 2 ขั้นตอน คือ

1. **ขั้นตอนที่ 1 การสร้างและตรวจสอบความเหมาะสมของหลักสูตรฐานสมรรถนะ เรื่อง การแปรรูปผลิตภัณฑ์เห็ดนางฟ้าสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น**

1.1 ประชากร ได้แก่ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญพิจารณาความเหมาะสมด้านการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะ จำนวน 5 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง จากผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญด้านหลักสูตรการแปรรูปผลิตภัณฑ์เห็ดนางฟ้า สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่ยินดีให้ความร่วมมือ

1.2 ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ ความเหมาะสมของหลักสูตรฐานสมรรถนะเรื่อง การแปรรูปผลิตภัณฑ์เห็ดนางฟ้าสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

1.3 ระยะเวลาในการวิจัย คือ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2564

2. **ขั้นตอนที่ 2 การทดลองใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะ เรื่อง การแปรรูปผลิตภัณฑ์เห็ดนางฟ้า สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น**

2.1 ประชากร ได้แก่ โรงเรียนขยายโอกาสในอำเภอสอยดาวที่มีนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 5 โรงเรียน โดยกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านทับช้าง จำนวน 30 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง เพื่อเข้ารับการพัฒนาสมรรถนะด้านการแปรรูปผลิตภัณฑ์เห็ดนางฟ้า โดยจัดการเรียนการสอนในลักษณะของรายวิชาเพิ่มเติมในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564

2.2 ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องการแปรรูปผลิตภัณฑ์เห็ดนางฟ้า

2.3 ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย คือ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564

นิยามศัพท์เฉพาะ

หลักสูตร หมายถึง แนวการจัดประสบการณ์ การจัดการเรียนรู้ และกลุ่มสาระการเรียนรู้ กิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลของกิจกรรม เพื่อให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้

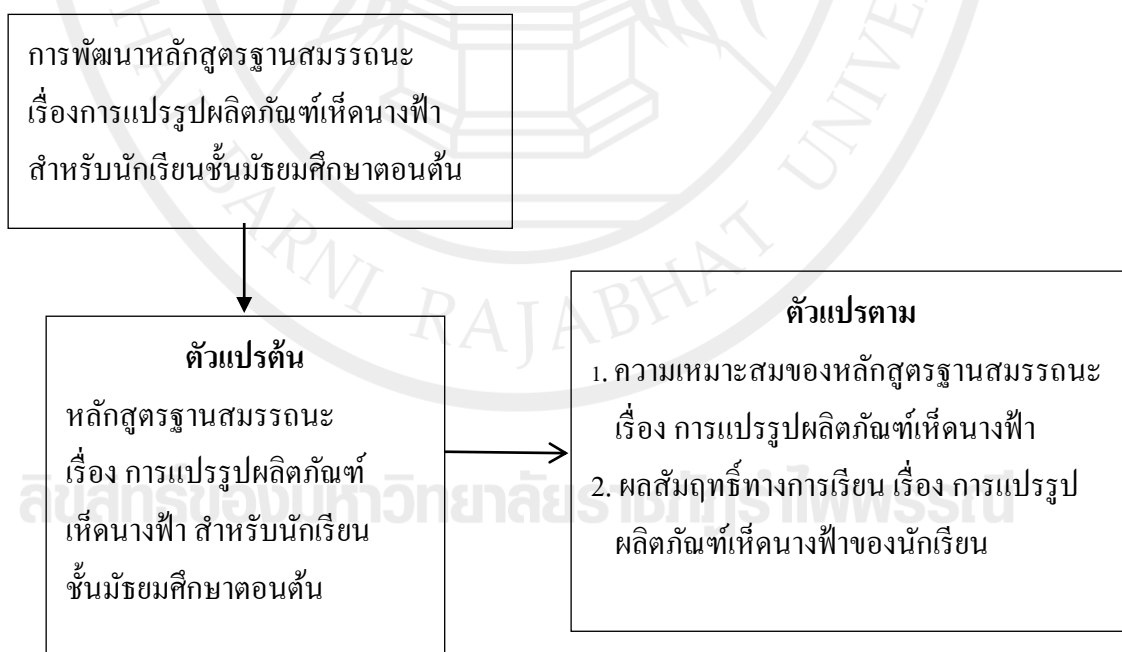
สมรรถนะ หมายถึง ความสามารถ คุณลักษณะที่แสดงออกเป็นพฤติกรรมที่เกิดจากความรู้ (Knowledge) ความสามารถ (Ability) หรือทักษะ (Skills) และคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมส่วนบุคคล (Attributes) ซึ่งประกอบด้วย ลักษณะนิสัยหรือบุคลิกประจำตัว (Trait) แรงจูงใจ

(Motive) บุคลิกภาพ (Personality) ภาพลักษณ์ของตนเอง (Self - image) บทบาทที่แสดงออกในสังคม (Social Role) และคุณลักษณะต่าง ๆ ที่ตนมีในการทำงานหรือการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ จนประสบความสำเร็จในระดับหนึ่ง สมรรถนะแสดงออกทางพฤติกรรมการปฏิบัติที่สามารถวัดและประเมินผลได้

หลักสูตรฐานสมรรถนะ หมายถึง เป็นหลักสูตรที่มีมาตรฐานสมรรถนะ เป็นตัวกำหนดความรู้ ทักษะที่คาดหวังว่า ผู้เรียนจะสามารถปฏิบัติกิจกรรม ๆ หรือภาระงาน เมื่อเรียนจบหลักสูตร และสามารถวัดและประเมินผลได้ตามเกณฑ์การปฏิบัติกิจกรรมที่กำหนด

การแปรรูปอาหาร หมายถึง เป็นการกำจัด ยับยั้ง หรือ ทำลายจุลินทรีย์ที่ทำให้เกิดโรคที่ปนเปื้อนมาในอาหารและจุลินทรีย์ที่ทำให้อาหาร เสื่อมเสีย ทำลายสารพิษต่าง ๆ จึงทำให้อาหารสามารถเก็บรักษาได้นานยิ่งขึ้น ลดปัญหาผลผลิตล้นตลาด ลดการขาดแคลนอาหาร มีอาหารบริโภคนอกฤดูกาล สะดวกในการขนส่งและในระหว่างกระบวนการถนอมและแปรรูปอาหารยังสามารถเติมหรือลดสารอาหารบางอย่าง เช่น ไขมัน วิตามิน แร่ธาตุต่าง ๆ เพื่อเพิ่มคุณค่าทางโภชนาการให้กับอาหารได้อีกด้วย นอกจากนี้ยังทำให้เกิดผลิตภัณฑ์ใหม่ที่มีลักษณะ หรือรสชาติแตกต่างไปจากเดิม และผู้บริโภคมีทางเลือกมากยิ่งขึ้น เช่น นมไขมันต่ำ เสริมวิตามินซีเป็นการสร้างอาชีพเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัวในปัจจุบัน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐานในการวิจัย

นักเรียนที่เรียนด้วยหลักสูตรฐานสมรรถนะ เรื่อง การแปรรูปผลิตภัณฑ์ให้คนางฟ้า สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี